

Στο πλαίσιο αφιερώματος για τα 100 χρόνια από την **Οκτωβριανή Επανάσταση**, η **Παντιέρα** αναρτά σήμερα ένα κείμενο κομμουνιστικής κριτικής στο θεσμό της οικογένειας.

Πρόκειται για τη μπροσούρα της **Αλεξάνδρας Κολοντάι** "**Κομμουνισμός και Οικογένεια**" που δημοσιεύθηκε το 1920.

Το κείμενο και η εισαγωγή είναι από την εξαντλημένη μπροσούρα των εκδόσεων **Λάβα**, Αθήνα 1974.

Πρώτη ανάρτηση στην Παντιέρα: 6/11/2016

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΚΟΛΟΝΤΑΪ
ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ
Μετάφραση: Κ. Λ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στις αρχές του 20ού αιώνα η **Αλεξάνδρα Κολοντάι** μελετούσε Μαρξισμό με μια ομάδα νέων συγγραφέων που συμπεριλάβαινε και τον Λένιν. Καθώς αναπτύσσονταν οι ιδέες της πάνω στο σοσιαλισμό επηρεάστηκε από τον Κάουτσκι και την Ρόζα Λουξεμπουργκ και έγινε μπολσεβίκα. Το ιδιαίτερο ενδιαφέρον της ήταν η κοινωνική και οικονομική θέση των γυναικών.

Το φούντωμα του αστικού φεμινιστικού κινήματος τής ενέπνευσε την ιδέα να επεξεργαστεί μια

επαναστατική ανάλυση της ανάγκης για τη χειραφέτηση των γυναικών. Η ανάλυση αυτή παρουσιάστηκε στο έργο της «**Η βάση του γυναικείου προβλήματος**» στα 1906. Ενώ βρισκόταν στην εξορία έκανε λεπτομερείς μελέτες πάνω στην κατάσταση των γυναικών στη ρωσική κοινωνία και εργάστηκε κι αυτή, όπως και η **Κλάρα Τσέκιν**, για να γίνει η χειραφέτηση της γυναίκας ουσιαστικό μέρος του προγράμματος του Μπολσεβίικου Κόμματος.

Οι ιδέες της Κολοντάι για την απελευθέρωση της γυναίκας ξεχώριζαν ακριβώς επειδή θεωρούσε τον **Κομμουνισμό** και το **Φεμινισμό** συνδεδεμένα μεταξύ τους. Σε δυο άρθρα που είναι πολύτιμα για την ιστορική πληροφόρηση και ανάλυση της εργασίας της Κολοντάι, η **Σίλα Ρουμπόθαμ** περιγράφει τις συνθήκες της πολιτικής κατάστασης μέσ' από τις όποιες έφτασε η Κολοντάι να συνδυάσει αυτά τα δύο κινήματα.

«Η χειραφέτηση της γυναίκας ήταν ένας από τους στόχους της ριζοσπαστικής ιντελιγκέντσιας. Ο φεμινισμός εμφανίστηκε με φυσικό τρόπο μέσα από την επαναστατική θεωρία που αναπτύχθηκε στις διαδοχικές φάσεις του ρωσικού πολιτικού κινήματος στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα. Οργανωτικά οι γυναίκες κατέκτησαν σ' ένα μεγάλο βαθμό σεβασμό και ανεξαρτησία παίζοντας έναν ηρωικό και εξαιρετικά εξέχοντα ρόλο στον αγώνα ενάντια στον Τσάρο. Δεν αναπτύχθηκε ξεχωριστά φιλελεύθερο φεμινιστικό κίνημα, με την έννοια των σουφραζετών, παρά μόνο πολύ αργότερα, όταν οι φεμινιστικές επιδράσεις είχαν ενεργήσει σημαντικά μέσα στο γενικό κίνημα για κοινωνική επανάσταση».

Το «**Κομμουνισμός και Οικογένεια**» δημοσιεύτηκε το 1920 και έκανε την εμφάνισή του στην Βρετανία τον Ιανουάριο της ίδιας χρονιάς. Με άδεια του Σοβιετικού Γραφείου της Ν. Υόρκης δημοσιεύτηκε σέ τρία διαδοχικά τεύχη του περιοδικού «**The Worker**» που ήταν η εφημερίδα της Επιτροπής των Σκωτσέζων Εργατών που έβγαине στην Γλασκόβη. Παρουσιάστηκε με τον τίτλο «**Η Οικογένεια και το Κομμουνιστικό Κράτος**».

Δυο μήνες αργότερα η **Σοσιαλιστική Ομοσπονδία Εργατών** (W.S.F.) το εξέδωσε με τη μορφή μπροσούρας και με τίτλο «**Κομμουνισμός και Οικογένεια**». Η W.S.F. προέκυψε από την Ομοσπονδία Γυναικών για το δικαίωμα Ψήφου της **Σύλβιας Πάνκχορστ**, μια ομάδα της εργατικής τάξης που είχε τη βάση της στο East End, την εργατική συνοικία του Λονδίνου, και που έβγαζε από το 1918 μέχρι το 1923 την εφημερίδα «**The Womens Dreadnought**» (που το 1917 έγινε «**The Worker Dreadnought**») με συντάκτη τη Σύλβια Πάνκχορστ. Ένα σύντομο σχόλιο για τη νέα μπροσούρα δημοσιεύτηκε σ' αυτή την εφημερίδα στις 20 Μαρτίου 1920:

«Ακούμε πολλά για την προλεταριακή δικτατορία του Σοβιετικού Συστήματος για τις επιτυχίες του Κόκκινου Στρατού και για τον αγώνα να εξαλειφθεί ο καπιταλισμός στη Ρωσία, αλλά πολύ λίγα για την οικογενειακή ζωή στην Κομμουνιστική Δημοκρατία. Οι γυναίκες ιδιαίτερα φλέγονται να μάθουν πώς επιδρά ο Κομμουνισμός στο σπίτι και στην οικογένεια.

Γι' αυτό τον λόγο η θαυμάσια μπροσούρα της Αλεξάνδρας Κολοντάι, Υπουργού Κοινωνικής Πρόνοιας της Σοβιετικής Ένωσης θα διαβαστεί με ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Η Κολοντάι δείχνει πώς η οικογένεια, από την εποχή που πρωτοεμφανίστηκε και στη συνέχεια μέσα στον καπιταλισμό, εξελίσσονταν σταθερά προς τον Κομμουνισμό.

Κάποτε η νοικοκυρά και η οικογένεια παρήγε μέσα στο σπίτι όλα όσα χρειαζόταν η οικογένεια. Μετά ήλθε το εργοστάσιο και επισκίασε την οικιακή παραγωγή. Και λίγο - λίγο ή νοικοκυρά η ίδια αναγκάστηκε από τις οικονομικές πιέσεις ν' αφήσει το σπίτι και να δουλέψει στο εργοστάσιο. Έτσι έφτασαν οι άνθρωποι να συνηθίζουν όλο και περισσότερο στην έλλειψη

σπιτικής ζωής, της σπιτικής δουλειάς και άνεσης. Η μητέρα και νοικοκυρά πάλευε κάτω από ένα αβάσταχτο φορτίο και τα παιδιά τα μεγάλωνε ο δρόμος. Από τη χαοτική μιζέρια και δυσφορία που δημιούργησε ο καπιταλισμός, η ανθρωπότητα αναπτύσσει το συλλογικό νοικοκυριό και την ευθύνη της κοινότητας για τη μόρφωση και ανατροφή των παιδιών. Στην Σοβιετική Ένωση η κομμουνιστική τάση έχει προωθηθεί σε μεγάλο βαθμό».

Η μπροσούρα συνάντησε σημαντικό ενδιαφέρον και διαβάστηκε ευρύτατα (η πρώτη έκδοση είχε εξαντληθεί μέχρι το καλοκαίρι του 1921). Γράφτηκε στην αμέσως μετεπαναστατική περίοδο στη Ρωσία, μια εποχή στην οποία πραγματοποιούνταν χωρίς αμφιβολία μια έντονη διαδικασία αλλαγής στις προσωπικές σχέσεις παράλληλα με μια μεταμόρφωση στον τρόπο που βλέπαν τη γυναίκα. Οι γυναίκες κατακτούσαν μια καινούργια ελευθερία και είχε εισαχθεί νέα νομοθεσία που άλλαζε δραστικά τους νόμους περί γάμου και γενικά όλη την αντιμετώπιση της γυναίκας και του παιδιού. Ωστόσο η διαδικασία δεν ήταν ολοκληρωμένη. Χρειαζόταν ακόμα μια αλλαγή στη συνείδηση της γυναίκας για ν' αλλάξει η μορφή της οικογένειας. Σιγά – σιγά εμφανίστηκε η τάση που τόσο καλά γνωρίζουμε σήμερα, να βγάζει το κράτος στατιστικές που να δείχνουν το νέο ρόλο που παίζουν οι γυναίκες σ' όλα τα επίπεδα της παραγωγής.

Η Σίλα Ροουμπόθαμ γράφει γι' αυτήν την τάση: *«Η πραγματική ανεπάρκεια της Μπολσεβίκικης Ορθοδοξίας ήταν η αδυναμία της να κριτικάρει συγκεκριμένα συμπτώματα του σεξουαλικού κινήματος, διατηρώντας όμως μια θετική και καταφατική στάση προς την απελευθέρωση των ατομικών σχέσεων».*

Η Κολοντάι έγραψε το παρόν βιβλίο σαν μέρος του συνεχούς αγώνα της να τονίσει την ανάγκη για αλλαγή συνείδησης σε άντρες και γυναίκες για να μπορέσουν να μεταμορφωθούν οι κοινωνικές σχέσεις. Εδώ την απασχολεί περισσότερο η ανάγκη για αλλαγή στη δομή της οικογένειας και μαζί στις άτομικές σχέσεις που υπονοεί μια τέτοια δομή. Γνώριζε ότι αυτό ήταν ένα ουσιαστικό μέρος της γενικής πολιτικής και οικονομικής αλλαγής που είχε φέρει η επανάσταση και που δεν είχε ακόμα επιτευχθεί στη Ρωσία.

Σκιαγραφεί την ανάπτυξη της οικογένειας μέσα στο χρόνο και τις επιδράσεις που είχαν πάνω της οι αλλαγές στις μέθοδες παραγωγής και αναλύει τις αλλαγές που πρέπει να υποστεί στην πορεία προς μια κομμουνιστική κοινωνία. Πρόβλεψε την ανάγκη για συλλογικό νοικοκυριό, συλλογική ευθύνη για τα παιδιά και, το πιο σπουδαίο απ' όλα, ένα νέο σχήμα σχέσεων ανάμεσα στα δυο φύλα.

Πίστευε ότι στη διαδικασία αλλαγής είχε ήδη αρχίσει: «... πάνω στα ερείπια της παλιάς οικογένειας γρήγορα θα δούμε να υψώνεται ένα νέο σχήμα, που θα συμπεριλαβαίνει εντελώς διαφορετικές σχέσεις ανάμεσα σε άντρες και γυναίκες και που θα είναι μια ένωση συμπάθειας και συντροφικότητας, μια ένωση δυο ανθρώπων της κομμουνιστικής κοινωνίας που θα είναι και οι δυο λεύτεροι, ανεξάρτητοι και εργαζόμενοι».

Εκείνη την περίοδο η Κολοντάι αισθανόταν μεγάλη χαρά για την επανάσταση και μεγάλη αισιοδοξία για το μέλλον. Σύγχρονα άρχιζε ήδη να διακρίνει ότι μερικά σημεία της στρατηγικής και των απόψεων του κόμματος ήταν λαθεμένα.

Το 1921 έγραψε ένα γράμμα στην **Ντόρα Μοντεφιόρε** (κάποτε ενεργό στοιχείο στο κίνημα των σουφραζετών και της μη πληρωμής των φόρων και αργότερα από τους ιδρυτές, μαζί με την Σύλβια Πάνκχορστ, του **Κομμουνιστικού Κόμματος της Βρετανίας**). Αυτό το γράμμα δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «The Workers Dreadnought» τον Γενάρη του 1921 και ξανατυπώνεται εδώ στο τέλος της μπροσούρας. Το γράμμα αυτό δείχνει τα αισθήματά της για την κατάσταση στην Ρωσία τότε και καθρεφτίζει την αισιοδοξία της και τις επιφυλάξεις της. Οι απόψεις της για την ανάγκη μεταμόρφωσης της οικογένειας έγιναν πηγή ενοχλήσεως για την ηγεσία του κόμματος και καθώς αναπτύσσονταν ιδέες της πάνω στις σχέσεις των φύλων και την ηθική, άρχισε εκστρατεία εναντίον της. Τελικά την κατάγγειλε ο Λένιν μετά από τον ρόλο που έπαιξε στην **Εργατική Αντιπολίτευση**.

Η εργασία της είχε σημαντικό αντίκτυπο στους άντρες και τις γυναίκες που δούλευαν με την Σύλβια Πάνκχορστ και το W.S.F. Στα χρόνια που αγωνίζονταν να οργανώσουν τις γυναίκες της εργατικής τάξης και να πολεμήσουν τις ιδέες του αστικού κινήματος, είχαν αρχίσει να αναπτύσσουν και τις δικές τους ιδέες πάνω στην ανάγκη να αλλάξει η παραδοσιακή οικογενειακή ζωή. Αυτή η μπροσούρα της Κολοντάι ήταν μια καλοδεχούμενη προσφορά στην ανάπτυξη της θεωρίας τους. Το ενδιαφέρον τους για τις ιδέες της είναι ολοφάνερο.

Την χρονιά που ακολούθησε εμφανίστηκαν αρκετά άρθρα της Κολοντάι στην «Worker Dreadnought»: ένα μεγάλο άρθρο στις 30 Απριλίου 1921 με τίτλο «**Διεθνής αλληλεγγύη και η γυναίκα του προλεταριάτου σήμερα**». Ένα άλλο σε δυο μέρη για τον «**Αγώνα ενάντια στην πορνεία**» στις 27 Αύγουστου και 24 Σεπτεμβρίου 1921, ένα άρθρο για την Εργατική Αντιπολίτευση.

Το «**Κομμουνισμός και Οικογένεια**» έχει πολλά να προσφέρει και σήμερα, που αναπτύσσεται το κίνημα για την Γυναικεΐα Απελευθέρωση. Είναι σημαντικό να μάθουν οι γυναίκες την ίδια τους την ιστορία —καθόλου εύκολο έργο— και την ιστορία της θεωρίας τους. Το βιβλίο αυτό περικλείνει ένα σημαντικό τμήμα της σοσιαλιστικής θεωρίας κατά τη διάρκεια και λίγο μετά από τη Ρωσική Επανάσταση. Και σήμερα ακόμα που οι σοσιαλιστές προσπαθούν να αναπτύξουν την κατανόηση για μια αλλαγή στις κοινωνικές σχέσεις, έχει σημαντικό ρόλο να παίζει.

ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

I. ΟΧΙ ΑΛΛΟ Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΝΔΡΑ

Θα διατηρηθεί η οικογένεια στο Κομμουνιστικό Κράτος; Θα είναι ακριβώς όπως και σήμερα; Αυτή η ερώτηση βασανίζει τις γυναίκες της εργατικής τάξης και τραβάει την προσοχή των συντρόφων τους, των ανδρών. Τώρα τελευταία τούτο το πρόβλημα ιδιαίτερα δημιουργεί ταραχή στο μυαλό της εργαζόμενης γυναίκας κι αυτό δεν πρέπει να μας κάνει εντύπωση. Η ζωή αλλάζει μπροστά στα ίδια μας τα μάτια. Παλιές συνηθίες και έθιμα σιγά – σιγά εξαφανίζονται. Ολόκληρη η ύπαρξη της προλεταριακής οικογένειας οργανώνεται με τρόπο τόσο καινούργιο, τόσο άσυνήθιστο, τόσο «παράδοξο», που ήταν αδύνατο να τον προβλέψει κανείς. Αυτό που κάνει τις γυναίκες σήμερα ν' απορούν περισσότερο είναι το γεγονός ότι το διαζύγιο έχει γίνει πολύ πιο εύκολο στη Σοβιετική Ρωσία. Πράγματι, με το νόμο της 18ης Δεκεμβρίου 1919 το διαζύγιο έπαψε να είναι μια πολυτέλεια προσιτή μόνο για τους πλούσιους. Από δω και μπρος δε θα χρειάζεται η εργαζόμενη γυναίκα να κάνει αιτήσεις και να περιμένει μήνες ή και χρόνια για ένα χωριστό πιστοποιητικό, που θα της δίνει το δικαίωμα να είναι ανεξάρτητη από ένα σκληρό ή μεθύστακα σύζυγο, συνειθισμένο να τη δέρνει. Από δω και μπρος το διαζύγιο μπορεί ν' αποκτηθεί απλά σέ μια ή δυο βδομάδες το πολύ. Αλλά αυτή ακριβώς ή ευκολία του διαζυγίου, που είναι πηγή τόσης ελπίδας για τις γυναίκες που είναι δυστυχημένες με τη συζυγική τους ζωή, ταυτόχρονα φοβίζει μερικές, ιδιαίτερα εκείνες που έχουν συνηθίσει να θεωρούν τον σύζυγο σαν «κουβαλητή», σαν το μοναδικό στήριγμα στη ζωή και που δεν καταλαβαίνουν ακόμα ότι η γυναίκα πρέπει να συνηθίσει να ζητάει και να βρίσκει αυτό το στήριγμα αλλού, όχι πιά στο πρόσωπο του άντρα αλλά στο πρόσωπο της κοινωνίας, του κράτους.

II. ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΩΤΟΓΟΝΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Δεν υπάρχει λόγος να κρύβουμε την αλήθεια από τον ίδιο μας τον εαυτό. Η συνηθισμένη οικογένεια των περασμένων χρόνων, όπου ο άντρας ήταν το παν και η γυναίκα τίποτα — αφού δεν είχε θέληση δικιά της — αυτή η οικογένεια τροποποιείται μέρα με την μέρα. Ανήκει σχεδόν στο παρελθόν. Αλλά δεν πρέπει να μας τρομάζει αυτή η κατάσταση. Είτε από λάθος, είτε από άγνοια είμαστε έτοιμοι να πιστέψουμε ότι όλα γύρω μας μπορούν να μείνουν αναλλοίωτα, ενώ τα πάντα αλλάζουν. Πάντα έτσι ήταν και έτσι θα 'ναι,

λένε μερικοί. Τίποτα πιο λαθεμένο απ' αυτό. Δεν έχουμε παρά να διαβάσουμε πώς ζούσαν οι άνθρωποι παλιά, για να δούμε αμέσως ότι τα πάντα αλλάζουν και ότι δεν υπάρχουν έθιμα, ούτε πολιτικές οργανώσεις, ούτε ηθική που να παραμένουν σταθερά και απαραβίαστα. Και η οικογένεια στις διάφορες εποχές της ζωής της ανθρωπότητας έχει αλλάξει συχνά μορφή. Κάποτε ήταν εντελώς διαφορετική απ' αυτή που συνηθίσαμε να βλέπουμε σήμερα.

Υπήρχε μια εποχή όπου η μόνη κοινωνικά παραδεκτή μορφή οικογένειας ήταν η πρωτόγονη μορφή, όπου μια γριά μητέρα ήταν επικεφαλής και γύρω της συγκεντρώνονταν με κοινή ζωή και εργασία παιδιά, εγγόνια και δισέγγονα. Η πατριαρχική οικογένεια επίσης ήταν κάποτε η μόνη παραδεκτή.

Αρχηγός ήταν ο πατέρας — κύριος της οικογένειας. Και στις μέρες μας ακόμη μπορεί να βρει κανείς τέτοιες οικογένειες χωρικών σέ χωριά της Ρωσίας. Και πράγματι, σ' αυτά τα μέρη η ηθική και οι νόμοι της οικογένειας δεν είναι ίδια όπως του εργάτη της πόλης. Στην ύπαιθρο υπάρχουν πολλά έθιμα που δεν τα βρίσκει κανείς στην οικογένεια του προλετάριου της πόλης. Η μορφή της οικογένειας, τα έθιμα της ποικίλουν ανάλογα με την φυλή.

Υπάρχουν λαοί, όπως οι Τούρκοι, οι Άραβες, οι Πέρσες στους οποίους επιτρέπεται με νόμο να έχει ένας άντρας πολλές γυναίκες. Υπήρξαν και υπάρχουν ακόμα και σήμερα φυλές που έχουν το αντίθετο έθιμο, δηλαδή επιτρέπουν στην γυναίκα να έχει πολλούς άντρες. Η παραδοσιακή ηθική του σημερινού άντρα του επιτρέπει να απαιτεί από την κοπέλα να παραμένει παρθένα μέχρι το γάμο της.

Αλλά υπήρχαν φυλές στις οποίες αντίθετα η γυναίκα το είχε για καμάρι να έχει πολλούς εραστές και στόλιζε τα χέρια και τα πόδια της με κρίκους για να δείξει τον αριθμό τους... Τέτοιες συνήθειες, που δεν μπορεί παρά να μας εκπλήσσουν, συνήθειες που θα μπορούσαμε ακόμα και να τις χαρακτηρίσουμε σαν ανήθικες, βρίσκουμε ότι σε άλλους λαούς είναι παραδεκτές και ευλογημένες ενώ αυτοί οι λαοί με τη σειρά τους θεωρούν τους δικούς μας νόμους και τα έθιμα σαν «αμαρτωλά».

Δεν υπάρχει λόγος λοιπόν να μάς τρομάζει το γεγονός ότι η οικογένεια τροποποιείται, ότι λίγο - λίγο τα υπολείματα από το παρελθόν, που έχουν ξεπεραστεί, καταργούνται, και ότι νέες σχέσεις εισάγονται ανάμεσα στον άντρα και την γυναίκα. Δεν έχουμε παρά να ρωτήσουμε: «τι έχει ξεπεραστεί στο σύστημα της οικογένειας και ποια είναι τα δικαιώματα και καθήκοντα, στις σχέσεις του εργαζόμενου άντρα και της εργαζόμενης γυναίκας, του χωρικού και της χωρικής που θα ταίριαζαν πιο αρμονικά με τις συνθήκες ζωής στην Καινούργια Ρωσία, την Ρωσία των εργαζομένων, όπως είναι τώρα η Σοβιετική Ρωσία μας;». Κάθε τι το ταιριαστό και σύμφωνο με την νέα αυτή κατάσταση θα διατηρηθεί. Όλα τ' άλλα, όλα τ' απαρχαιωμένα σκουπίδια που μάς κληροδότησε η καταραμένη εποχή της δουλείας και της καταπίεσης — που ήταν το χαρακτηριστικό των γαιοκτημόνων και των καπιταλιστών — θα σαρωθούν στην άκρη μαζί με την εκμεταλλεύτρια τάξη και τους εχθρούς του προλεταριάτου και των φτωχών.

III. Ο ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΤΕΣΤΡΕΨΕ ΤΗΝ ΠΑΛΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Η οικογένεια με την τωρινή της μορφή είναι επίσης μια από τις κληρονομίες του παρελθόντος. Σταθερή τα παλιά χρόνια, αυτάρκης, αδιάλυτη —διότι έτσι έβλεπαν τότε το γάμο που είχε ευλογήσει ο παπάς— η οικογένεια ήταν εξίσου απαραίτητη για όλα τα μέλη της. Αν δεν υπήρχε η οικογένεια ποιος θα έτρεφε, θα έντυνε και θα εκπαίδευε τα παιδιά; Ποιος θα τα καθοδηγούσε στη ζωή; Η μοίρα του ορφανού εκείνο τον καιρό ήταν φριχτή. Στην οικογένεια, έτσι όπως την έχουμε συνηθίσει, ο σύζυγος κερδίζει τα χρήματα και συντηρεί γυναίκα και παιδιά.

Η σύζυγος με τη σειρά της ασχολείται με το νοικοκυριό και την ανατροφή των παιδιών, όπως νομίζει καλύτερα. Αλλά ήδη εδώ και έναν αιώνα αυτή η συνηθισμένη εικόνα έχει υποβληθεί σέ μια βαθμιαία καταστροφή σε όλες τις χώρες όπου κυριαρχεί το κεφάλαιο και ο αριθμός των εργοστασίων πληθαίνει με γοργό ρυθμό. Τα ήθη και έθιμα της οικογένειας αλλοιώνονται παράλληλα με τις γενικές συνθήκες της

ζωής γύρω τους. Αυτό που συνέβαλε περισσότερο στη ριζική αλλαγή των οικογενειακών εθίμων ήταν χωρίς αμφιβολία η **παγκόσμια εξάπλωση της γυναικείας μισθωτής εργασίας**. Παλιά μόνο ο άνδρας εθεωρείτο ο συντηρητής της οικογένειας. Αλλά τα τελευταία 50 ή 60 χρόνια είδαμε στη Ρωσία (σέ άλλες χώρες ακόμα νωρίτερα) το καπιταλιστικό καθεστώς να αναγκάζει τη γυναίκα να βρει μισθωτή εργασία έξω από την οικογένεια, έξω από το σπίτι.

IV. ΤΡΙΑΝΤΑ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΗΚΩΝΟΥΝ ΔΙΠΛΟ ΒΑΡΟΣ

Όντας ανεπαρκής ο μισθός του συζύγου «κουβαλητή» να καλύψει τις ανάγκες της οικογένειας, ανάγκασε την σύζυγο να ψάξει για δουλειά. Η μητέρα επίσης αναγκάστηκε να χτυπήσει την πόρτα του εργοστασίου. Και χρόνο με το χρόνο όλο και αυξανόταν ο αριθμός των γυναικών της εργατικής τάξης, που άφηναν τα σπίτια τους για να ενισχύσουν τις μάζες των εργατών στα εργοστάσια ή να δουλεύουν μεροκάματο σαν πωλήτριες, βοηθοί σέ γραφεία, πλύστρες και υπηρέτριες. Μία στατιστική που έγινε πριν αρχίσει ο παγκόσμιος πόλεμος στην Ευρώπη και την Αμερική, έδειξε ότι περίπου 60 εκατομμύρια γυναίκες βγάζανε το ψωμί τους δουλεύοντας. Κατά τη διάρκεια του πολέμου ο αριθμός αυτός αυξήθηκε σημαντικά. Σχεδόν μισές απ' αυτές τις γυναίκες είναι παντρεμένες, αλλά είναι εύκολο να δει κανείς τι είδους οικογενειακή ζωή θα κάνουν —μια οικογενειακή ζωή όπου η σύζυγος (μητέρα) δουλεύει έξω από το σπίτι οχτώ ώρες την ημέρα, δέκα αν μετρήσουμε και τη διαδρομή. Το σπιτικό της αναγκαστικά παραμελείται. Τα παιδιά μεγαλώνουν χωρίς μητρική στοργή, μόνα τους, αφημένα σ' όλους τους κινδύνους του δρόμου, όπου περνούν το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου τους.

Η σύζυγος, η μητέρα που είναι εργάτρια, φτύνει αίμα για να εκπληρώσει τρεις ρόλους συγχρόνως: να εργασθεί όσες ώρες και ο άντρας της σε κάποιο εργοστάσιο ή άλλη επιχείρηση, μετά να αφιερωθεί όσο καλύτερα μπορεί στο σπιτικό της και τέλος να φροντίσει τα παιδιά της. Ο καπιταλισμός τοποθέτησε στους ώμους της γυναίκας ένα φορτίο που την συνθλίβει. Την έκανε μισθωτή εργάτρια χωρίς να μειώσει τις ευθύνες της σαν νοικοκυράς και μητέρας. Βρίσκουμε λοιπόν τη γυναίκα να συνθλίβεται κάτω από το τριπλό αβάσταχτο φορτίο της, πνίγοντας συχνά πριν καλά-καλά αρθρώσει την κραυγή του πόνου και μη μπορώντας να καταπιεί τα δάκρυα που ανεβαίνουν στα μάτια της. Τα βάσανα ήταν πάντα το ριζικό της γυναίκας, αλλά ποτέ η μοίρα της δεν ήταν τόσο σκληρή όσο σήμερα αυτή των εκατομμυρίων εργαζομένων γυναικών κάτω από τον καπιταλιστικό ζυγό, ενώ η βιομηχανία βρίσκεται στην περίοδο της μεγαλύτερης ανάπτυξης της.

V. ΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ ΜΑΘΑΙΝΟΥΝ ΝΑ ΖΟΥΝ ΧΩΡΙΣ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Όσο περισσότερο ξαπλώνεται η μισθωτή εργασία της γυναίκας, τόσο περισσότερο προχωρεί η αποσύνθεση της οικογένειας.

Τι οικογενειακή ζωή μπορεί να υπάρχει με τον άντρα και τη γυναίκα να εργάζονται στο εργοστάσιο σε διαφορετικά τμήματα; Με την γυναίκα να μην προλαβαίνει να ετοιμάσει ένα φαγητό της προκοπής για τα παιδιά της. Τι οικογενειακή ζωή όταν ο πατέρας και η μητέρα από τις 24 ώρες της ημέρας, οι περισσότερες των οποίων περνούν με σκληρή δουλειά, δεν μπορούν να διαθέσουν ούτε λίγα λεπτά με τα παιδιά τους.

Παλιά ήταν τελείως διαφορετικά. Η μητέρα, η κυρά του σπιτιού, έμενε στο σπίτι, απασχολημένη με τα καθήκοντα του νοικοκυριού και τα παιδιά της, που δεν έπαυε να τα παρακολουθεί προσεκτικά. Σήμερα ξεκινάει από το σπίτι, νωρίς το πρωί για να προλάβει την σειρήνα της φάμπρικας και γυρνάει το βράδυ βιαστικά μετά τη δουλειά για να ετοιμάσει τη σούπα της οικογένειας και να κάνει τις πιο αναγκαίες από τις δουλειές του σπιτιού της. Μετά από ένα σύντομο ύπνο η μέρα της αρχίζει πάλι με την ίδια εξοντωτική ρουτίνα.

Αυτή η ζωή της παντρεμένης εργαζόμενης γυναίκας είναι πραγματικά καταναγκαστικά έργα. Δεν είναι

λοιπόν εκπληκτικό ότι κάτω απ' αυτές τις συνθήκες τα δεσμά της οικογένειας όλο και χαλαρώνουν. Λίγο – λίγο όλ' αυτά που παλιά έκαναν την οικογένεια ένα σύνολο εξαφανίζονται μαζί με τα σταθερά θεμέλια της. **Η οικογένεια παύει να είναι αναγκαία για τα μέλη της και για το κράτος.** Οι παλιές μορφές της οικογένειας γίνονται απλά εμπόδιο.

Τι έκανε την οικογένεια ισχυρή την παλιά εποχή;

Πρώτ' απ' όλα το γεγονός ότι ο σύζυγος και πατέρας συντηρούσε την οικογένεια.

Δεύτερο, το σπιτικό ήταν εξίσου απαραίτητο για όλα τα μέλη της οικογένειας.

Τρίτο, τα παιδιά ανατρέφονταν από τους γονείς.

Τι έχει μείνει απ' όλα αυτά; Ο σύζυγος, όπως είδαμε, έπαψε να είναι το μοναδικό οικονομικό στήριγμα της οικογένειας. Η γυναίκα του που εργάζεται επίσης, έχει γίνει ίση μ' αυτόν απ' αυτή την άποψη. Έμαθε να βγάζει η ίδια το ψωμί της και συχνά των παιδιών της και του συζύγου της. Έτσι μένει ακόμα σαν λειτουργία της οικογένειας η ανατροφή και συντήρηση των παιδιών όσο ακόμα είναι πολύ μικρά. Ας δούμε τώρα αν πρόκειται να ανακουφιστεί η οικογένεια κι από αυτό ακόμα το καθήκον, που μόλις αναφέραμε.

VI. ΟΙ ΔΟΥΛΕΙΕΣ ΤΟΥ ΣΠΙΤΙΟΥ ΠΑΥΟΥΝ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΑΝΑΓΚΑΙΕΣ

Υπήρχε εποχή που ολόκληρη η ζωή της γυναίκας στις φτωχότερες τάξεις, στην πόλη όπως και στην ύπαιθρο, περνούσε μέσα στην οικογένεια. Πέρα από το κατώφλι του σπιτιού της, η γυναίκα δεν γνώριζε τίποτα και μάλλον δεν θα 'θελε να γνωρίζει τίποτα. Σαν αποζημίωση γι' αυτό είχε μέσα στο ίδιο της το σπίτι μια μεγάλη ποικιλία ασχολιών απαραίτητες και χρήσιμες όχι μόνο για την ίδια την οικογένεια αλλά και για το κράτος. Η γυναίκα έκανε όλα όσα κάνει σήμερα οποιαδήποτε εργαζόμενη γυναίκα η χωρική—μαγειρεύει, έπλενε, καθάριζε το σπίτι, φύλαγε και μάλωνε τα ρούχα της οικογένειας. Αλλά δεν έκανε μόνο αυτά. Είχε επίσης πάρα πολλά καθήκοντα που δεν έχει σήμερα. Έγνεθε μαλλί και λινό. Ύφαινε ύφασμα, έραβε ρούχα, έπλεκε κάλτσες, έφτιαχνε δαντέλα και όσο επέτρεπαν τα υλικά που είχε, έφτιαχνε τα τουρσιά και τα καπνιστά. Μάζευε και ξέρανε χαμομήλι και τσάι, έφτιαχνε μόνη της τα κεριά. Πόσο πιο πολυσύνθετα ήταν τα καθήκοντα της γυναίκας των περασμένων χρόνων! Έτσι πέρασαν τη ζωή τους οι μητέρες μας, οι γιαγιάδες μας.

Ακόμα και στην εποχή μας σέ μερικά απομεμακρυσμένα χωριά, μακριά από τη σιδηροδρομική γραμμή και στα μεγάλα ποτάμια, μπορεί ακόμα να συναντήσει κανείς μέρη όπου αυτός ο τρόπος ζωής της παλιάς καλής εποχής έχει διατηρηθεί με όλη του τη γνησιότητα. Εκεί η κυρά του σπιτιού κάνει δουλειές για τις όποιες η εργαζόμενη γυναίκα στις μεγάλες πόλεις και τις βιομηχανικές περιοχές εδώ και πολύ καιρό δεν έχει ιδέα.

VII. Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΗΜΕΡΙΑ

Την εποχή των γιαγιάδων μας όλη αυτή η σπιτική δουλειά ήταν απόλυτα απαραίτητη και χρήσιμη γιατί πάνω της στηριζόταν η καλοζωία της οικογένειας. Όσο περισσότερο αφοσιωνόταν η νοικοκυρά στα καθήκοντά της τόσο καλύτερη ήταν η ζωή στο σπίτι και τόσο περισσότερη τάξη και άνεση παρουσίαζε. Ακόμα και το κράτος μπορούσε να κερδίσει από αυτή την δραστηριότητα της γυναίκας σαν νοικοκυράς. Γιατί η γυναίκα εκείνης της εποχής δεν περιοριζόταν στο να ετοιμάζει την πατατόσουπα για την οικογένεια, αλλά τα χέρια της δημιουργούσαν επίσης πολλά χρήσιμα προϊόντα όπως π.χ. ύφασμα, κλωστή, βούτυρο κ.λπ. που μπορούσαν να προσφερθούν στην αγορά σαν εμπορεύματα σαν πράγματα αξίας.

Είναι αλήθεια ότι την εποχή των γιαγιάδων και προγιαγιάδων μας δεν υπολόγιζαν τη δουλειά της γυναίκας με χρήμα. Αλλά κάθε άντρας είτε χωρικός, είτε εργάτης γύρευε να πάρει για γυναίκα του μια «χρυσόχερα» γιατί οι οικονομικές δυνατότητες του άντρα μόνο «χωρίς την σπιτική εργασία της

γυναίκας» δεν θα ήταν αρκετές για να συντηρήσουν το μελλοντικό τους σπιτικό. Αλλά σ' αυτό το σημείο τα συμφέροντα του κράτους συμπίπτουν με του συζύγου: όσο πιο δραστήρια ήταν η γυναίκα στην οικογένεια, τόσο περισσότερο και διαφορετικά προϊόντα παρήγαγε, ύφασμα, δέρμα, μαλλί από τα όποια πουλαγε το περίσσειμα στην κοντινή αγορά κι έτσι η οικονομική ευημερία της χώρας αυξανόταν.

VIII. Η ΠΑΝΤΡΕΜΕΝΗ ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ

Αλλά ο καπιταλισμός έχει αλλάξει αυτόν τον παλιό τρόπο ζωής. Όλ' αυτά που πρώτα παράγονταν μέσα στην οικογένεια, παράγονται τώρα σε μεγάλες ποσότητες στα εργαστήρια και στα εργοστάσια. Η μηχανή αντικατέστησε τα δραστήρια δάχτυλα της γυναίκας. Ποια νοικοκυρά θα ασχολιόταν τώρα να φτιάχνει κεριά, να γνέθει μαλλί και να υφαίνει; Όλ' αυτά μπορεί να τ' αγοράσει από το διπλανό μαγαζί. Παλιά, κάθε νέο κορίτσι μάθαινε να πλέκει κάλτσες. Βλέπετε ποτέ τώρα μια εργαζόμενη γυναίκα να πλέκει η ίδια τις κάλτσες της; Πρώτ' απ' όλα δεν θα είχε χρόνο. Ο χρόνος είναι χρήμα και κανείς δεν θέλει να σπαταλήσει χρήμα με μη παραγωγικό τρόπο δηλ. χωρίς να βγάζει κάποιο κέρδος. Τώρα κάθε εργαζόμενη νοικοκυρά ενδιαφέρεται περισσότερο ν' αγοράζει έτοιμες κάλτσες παρά να σπαταλάει το χρόνο της φτιάχνοντάς τες μόνη της. Ελάχιστες είναι οι εργαζόμενες γυναίκες που θα ξόδευαν το χρόνο τους φτιάχνοντας τουρσιά όταν ξέρουν ότι θα τα βρουν στο διπλανό μπακάλικο.

Ακόμα και αν το προϊόν που πουλιέται στο κατάστημα είναι κατώτερης ποιότητας κι αν τα τουρσιά του εργοστασίου δεν είναι τόσο καλά όσο αυτά που φτιάχνει στο σπίτι μια έμπειρη νοικοκυρά, η εργαζόμενη γυναίκα δεν έχει ούτε τον χρόνο ούτε την δύναμη που πρέπει να καταναλωθούν σε τέτοιου είδους δουλειές για το σπίτι της. Είναι πριν απ' όλα εργάτρια, αναγκασμένη να παραμελεί το σπιτικό της. Όπως και να 'χει το πράγμα είναι γεγονός ότι η σύγχρονη γυναίκα απελευθερώνεται όλο και πιο πολύ από τις δουλειές του σπιτιού χωρίς τις όποιες οι γιαγιάδες μας δεν θα μπορούσαν να φανταστούν μια οικογένεια. Αυτά που παλιά παράγονταν μέσα σ' αυτήν παράγονται τώρα με την κοινή εργασία εργατών και εργατριών σε εργοστάσια και μαγαζιά.

IX. ΚΑΤΑΔΙΚΑΣΜΕΝΟ ΤΟ ΑΤΟΜΙΚΟ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ

Η οικογένεια καταναλώνει αλλά δεν παράγει πιά. Οι ουσιαστικές δουλειές της νοικοκυράς είναι τώρα τέσσερις τον αριθμό. Καθαριότητα (σφουγγάρισμα, ξεσκόνισμα κ.λπ.), μαγείρεμα, μπουγάδα και η φροντίδα του ρουχισμού (μαντάρισμα κ.λπ.).

Βαρετές και κουραστικές δουλειές. Απορροφούν όλο τον χρόνο και την ενεργητικότητά της εργαζόμενης γυναίκας που από πάνω είναι αναγκασμένη να δουλέψει για το μεροκάματο στο εργοστάσιο. Είναι όμως σίγουρο ότι τα καθήκοντα των γιαγιάδων μας συμπεριλάβαιναν πολύ περισσότερες δουλειές που είχαν μια ποιότητα που λείπει εντελώς από τις δουλειές του σπιτιού που κάνει σήμερα η εργαζόμενη γυναίκα. Αυτές έχουν χάσει την ιδιότητα να είναι χρήσιμες στο κράτος από την άποψη της εθνικής οικονομίας, γιατί δεν δημιουργούν καμιά καινούργια αξία, δεν συνεισφέρουν στην ευημερία της χώρας.

Η εργαζόμενη γυναίκα θα μπορούσε να ξοδέψει μάταια όλη τη μέρα της απ' το πρωί μέχρι το βράδυ πλένοντας και σιδερώνοντας λινά, αναλώνοντας τον εαυτό της στην ατέλειωτη προσπάθεια να διατηρήσει τα φθαρμένα ρούχα σέ καλή κατάσταση, ίσως σκοτωνόταν στην προσπάθεια να ετοιμάσει με τα λιγοστά της υλικά ένα φαί που θα της άρεσε και παρ' όλ' αυτά τα βράδυ δεν θα έμενε ούτε ένα χειροπιαστό αποτέλεσμα από την δουλειά όλης της μέρας και δεν θα είχε δημιουργήσει τίποτα με τ' ακούραστα χέρια της που να θεωρείται σαν αξία στην αγορά. Και χίλια χρόνια να ζούσε μια εργαζόμενη γυναίκα δεν θα έβλεπε ποτέ μια αλλαγή, θα υπήρχε πάντα ένα καινούργιο στρώμα σκόνης για να το καθαρίσει από τον μπουφέ και ο άντρας της θα ερχόταν πάντα πεινασμένος το βράδυ και τα παιδιά της θα κουβαλούσαν πάντα λάσπη με τα παπούτσια τους... Η δουλειά του σπιτιού που κάνει η γυναίκα, γίνεται μέρα με την μέρα πιο άχαρη, πιο αντιπαραγωγική.

X. Η ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ

Το ατομικό νοικοκυριό παρακμάζει. Όλο και πιο πολύ το αντικαθιστά το συλλογικό νοικοκυριό. Η εργαζόμενη γυναίκα δεν θα χρειάζεται σέ λίγο να φροντίζει μόνη της το σπίτι της. Στην αυριανή κομμουνιστική κοινωνία αυτή η δουλειά θα γίνεται από μια ειδική κατηγορία εργατριών που δεν θα κάνουν τίποτ' άλλο. Οι γυναίκες των πλούσιων από καιρό έχουν ελευθερωθεί άπ' αυτά τα ενοχλητικά και κουραστικά καθήκοντα. Γιατί λοιπόν να συνεχίζει να τα εκτελεί η εργαζόμενη γυναίκα; Στη Σοβιετική Ρωσία, η ζωή της εργαζόμενης γυναίκας θα πρέπει να περιβάλλεται με την ίδια άνεση, την ίδια ομορφιά που περιβάλλει μέχρι τώρα τις γυναίκες της πλούσιας τάξης. Σε μια κομμουνιστική κοινωνία, η εργαζόμενη γυναίκα δεν θα αναγκάζεται πιά να ξοδεύει τις λιγοστές ελεύθερες ώρες της μαγειρεύοντας αφού **θα υπάρχουν δημόσια εστιατόρια και λαϊκά μαγειρεία όπου όλοι θα μπορούν να πάνε για φαγητό.**

Ήδη αυξάνονται σ' όλες τις χώρες ακόμα και κάτω από το καπιταλιστικό καθεστώς. Εδώ και μισό αιώνα τα εστιατόρια και τα ζαχαροπλαστεία πολλαπλασιάζονται σέ όλες τις μεγάλες πόλεις της Ευρώπης. Ξεπετάγονται σαν τα μανιτάρια μετά από μια φθινοπωρινή βροχή. Αλλά ενώ κάτω από το καπιταλιστικό σύστημα μόνο οι άνθρωποι με τα φουσκωτά πορτοφόλια μπορούν να φάνε σ' ένα εστιατόριο, στην κομμουνιστική κοινωνία οποίος θέλει έχει την δυνατότητα να φάει στα κεντρικά εστιατόρια ή μαγειρεία.

Το ίδιο θα γίνει με την μπουγάδα και τις άλλες δουλειές. Η εργαζόμενη γυναίκα δεν θα είναι αναγκασμένη άλλο να βυθίζεται σ' έναν ωκεανό βρωμιάς ή να καταστρέφει τα μάτια της μαντάροντας κάλτσες και μπαλάνοντας σεντόνια και πετσέτες. Θα τα πηγαίνει απλώς σ' όλ' αυτά τα κεντρικά πλυντήρια κάθε βδομάδα και θα τα ξαναπαίρνει πάλι κάθε βδομάδα πλυμένα και σιδερωμένα. Έτσι θα έχει μια φροντίδα λιγότερο ν' αντιμετωπίσει. Και ειδικά μαγαζιά για μαντάρισμα ρούχων θα της δώσουν την ευκαιρία να αφιερώσει τα βράδια της σέ διαφωτιστικό διάβασμα σέ υγιεινή αναψυχή, αντί να τα περνάει όπως τώρα σέ εξουθενωτική δουλειά.

Έτσι τα τέσσερα τελευταία καθήκοντα που απόμειναν ακόμα βάρος στην πλάτη της γυναίκας, όπως είδαμε πιο πάνω, θα εξαφανιστούν κι αυτά γρήγορα κάτω από το νικηφόρο κομμουνιστικό καθεστώς. Και η εργαζόμενη γυναίκα σίγουρα δεν θα έχει λόγο να μετανιώσει γι' αυτό. Η κομμουνιστική κοινωνία δεν θα έχει κάνει τίποτ' άλλο από το να σπάσει την οικιακή δουλειά της γυναίκας για να κάνει την ζωή της πιο πλούσια, πιο ολοκληρωμένη, πιο ευτυχισμένη και ελεύθερη.

XI. Η ΑΝΑΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΟ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Αλλά τι θ' απομείνει για την οικογένεια όταν όλες αυτές οι δουλειές του νοικοκυριού θα εξαφανιστούν; Έχουμε ακόμα ν' ασχοληθούμε με τα παιδιά. Αλλά κι εδώ το κράτος των εργαζόμενων συντρόφων θα έλθει να σώσει την οικογένεια. Η κοινωνία σιγά - σιγά θ' αναλάβει το βάρος που πέφτει ατούς γονείς. Κάτω από το καπιταλιστικό καθεστώς **η εκπαίδευση του παιδιού έπαψε να είναι καθήκον των γονιών.** Τα παιδιά τα διδάσκουν σε σχολεία. Μόλις φτάσει το παιδί στην σχολική ηλικία οι γονείς ανασαίνουν πιο ελεύθερα. Άπ' αυτή τη στιγμή παύει να είναι δική τους υπόθεση η πνευματική ανάπτυξη του παιδιού. Αλλά δεν τελειώνουν εκεί οι υποχρεώσεις της οικογένειας για το παιδί. Υπάρχει ακόμα η υποχρέωση να το ταΐσουν, να του αγοράσουν παπούτσια, να το ντύσουν, να το κάνουν ειδικευμένο και τίμιο εργάτη που να μπορεί, όταν έλθει η ώρα, να ζει τον εαυτό του και να συντηρεί τους γονείς του στα γεράματά τους.

Η οικογένεια του εργάτη όμως σπάνια μπορεί να εκπληρώσει όλες αυτές τις υποχρεώσεις για τα παιδιά της. Το χαμηλό μεροκάματο δεν άφηνε ούτε φαγητό να χορτάσουν τα παιδιά, ενώ η έλλειψη ελεύθερου χρόνου δεν άφηνε τους γονείς να δώσουν την προσοχή που χρειάζεται για την μόρφωσή της νέας γενιάς. Η οικογένεια υποτίθεται ότι ανάτρεφε τα παιδιά αλλά το κατάφερνε στην πράξη; Για την ακρίβεια ο δρόμος ανατρέφει τα παιδιά τού προλεταριάτου. Τα παιδιά αυτά δεν ξέρουν τι θα πει οικογενειακή

ατμόσφαιρα, κάτι που εμείς χαιρόμασταν ακόμα με τους γονείς μας.

Επιπλέον τα χαμηλά μεροκάματα των γονιών, η ανασφάλεια, ακόμα και η πείνα, συχνά αναγκάζουν το παιδί της προλεταριακής οικογένειας να γίνει το ίδιο ανεξάρτητος εργάτης πριν καλά - καλά φτάσει δέκα χρόνων. Λοιπόν, μόλις το παιδί (αγόρι ή κορίτσι) αρχίσει να κερδίζει χρήματα, θεωρεί ότι έγινε κύριος του εαυτού του σε τέτοιο σημείο που τα λόγια και οι συμβουλές των γονιών του παύουν να έχουν επίδραση. Το κύρος των γονιών χάνεται και δεν υπάρχει υπακοή. Καθώς οι σπιτικές δουλειές της οικογένειας σβήνουν μια - μια, όλες οι υποχρεώσεις συντήρησης και εκπαίδευσης θα εκπληρώνονται από την κοινωνία στη θέση των γονιών. Κάτω από το καπιταλιστικό καθεστώς, τα παιδιά ήταν συχνά, πολύ συχνά, ένα βαρύ κι ασήκωτο φορτίο για την οικογένεια του προλετάριου.

ΙΧ. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ

Κι εδώ η κομμουνιστική κοινωνία θα έλθει να βοηθήσει τους γονείς. Στη Σοβιετική Ρωσία χάρη στις φροντίδες των υπουργείων Παιδείας και Κοινωνικής Πρόνοιας, γίνονται μεγάλες πρόοδοι και έχουν επιτευχθεί ήδη πολλά για να διευκολύνουν το έργο της οικογένειας στην ανατροφή και συντήρηση των παιδιών. Υπάρχουν ιδρύματα για τα βρέφη, παιδικοί σταθμοί, νηπιαγωγεία, αναρωτήρια και κατασκηνώσεις υγείας για τα άρρωστα παιδιά, εστιατόρια, δωρεάν γεύματα και σχολεία, δωρεάν βιβλία, ρούχα και παπούτσια για τους μαθητές. Δεν είναι αυτά αρκετές αποδείξεις ότι το παιδί ξεφεύγει από τον περιορισμένο κύκλο της οικογένειας και το βάρος μετατοπίζεται από τους ώμους των γονιών σ' αυτούς του συνόλου;

Η φροντίδα των γονιών για τα παιδιά χωριζόταν σέ τρία διαφορετικά μέρη: 1) Η φροντίδα που αφιερώνεται στα βρέφη, 2) η ανατροφή του παιδιού, 3) η εκπαίδευση του παιδιού. Όσο για την εκπαίδευση των παιδιών στο δημοτικό και αργότερα στο γυμνάσιο και το πανεπιστήμιο έχει γίνει καθήκον του κράτους ακόμα και στην καπιταλιστική κοινωνία. Οι ασχολίες της εργατικής τάξης, οι συνθήκες ζωής της έκαναν επιτακτική ανάγκη ακόμα και για την καπιταλιστική κοινωνία, τη δημιουργία παιδικών σταθμών, ιδρυμάτων κλπ. Όσο περισσότερο συνειδητοποιήσουν τα δικαιώματά τους οι εργάτες, όσο καλύτερα ήταν οργανωμένοι σ' ένα κράτος, τόσο έδειχνε να ενδιαφέρεται η κοινωνία για την ανακούφιση της οικογένειας από την φροντίδα των παιδιών.

Αλλά η αστική κοινωνία φοβόταν να προχωρήσει πολύ σ' αυτό το θέμα ικανοποίησης της εργατικής τάξης, μήπως και μ' αυτό τον τρόπο συνεισφέρει στην αποσύνθεση της οικογένειας. Οι ίδιοι οι καπιταλιστές δεν αγνοούν το γεγονός ότι η παλιά οικογένεια, με τη γυναίκα σκλάβα και τον άντρα υπεύθυνο για τη συντήρηση της οικογένειας είναι το καλύτερο διπλό για να πνίξουν την προλεταριακή προσπάθεια για ελευθερία, ν' αποδυναμώσουν το επαναστατικό πνεύμα του εργαζόμενου άντρα και της εργαζόμενης γυναίκας. Η ανησυχία για την οικογένεια του χαλαρώνει την γροθιά του εργάτη, τον αναγκάζει να αψιμαχεί διστακτικά με το κεφάλαιο. Και τι δεν θα δεχτούν ο πατέρας και η μάνα όταν τα παιδιά τους πεινάνε...

Αντίθετα με την καπιταλιστική κοινωνία, που δεν μπόρεσε να μετατρέψει τη μόρφωση της νεολαίας σε πραγματική κοινωνική λειτουργία, κρατική δουλειά, η κομμουνιστική κοινωνία θα δει την κοινωνική παιδεία της νέας γενιάς σαν την ίδια την βάση των νόμων και των εθίμων της, σαν τον θεμέλιο λίθο της νέας δομής. Η οικογένεια του παρελθόντος, μικρή και στενή, με τους καυγάδες των γονιών, με το αποκλειστικό ενδιαφέρον στα δικά της παιδιά, δεν θα πλάσει τον άνθρωπο της αυριανής κοινωνίας. Τον νέο άνθρωπο στη νέα μας κοινωνία θα τον πλάσουν οι κοινωνικές οργανώσεις, όπως οι παιδικές χαρές, οι κήποι, οι σταθμοί και πολλά άλλα τέτοια ιδρύματα, όπου θα περνάει το παιδί το μεγαλύτερο μέρος της μέρας του και όπου φωτισμένοι εκπαιδευτικοί θα τον κάνουν πολίτη με συναίσθηση του μεγαλείου αυτού του ιερού μοτίβου: αλληλεγγύη, συντροφικότητα, αλληλοβοήθεια, αφιέρωση στη συλλογική ζωή...

XIII. ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΑ ΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΖΗΝ ΣΤΗ ΜΗΤΕΡΑ

Αλλά τώρα που έφυγε η ανατροφή και η εκπαίδευση τι θ' απομένει από αυτά τα καθήκοντα της οικογένειας για τα παιδιά της; Αφού θα έχει απαλλαγεί κι από το μεγαλύτερο μέρος της υλικής φροντίδας, τι άλλο θ' απομένει από την φροντίδα του μωρού, που χρειάζεται την προσοχή της μητέρας του και γαντζώνεται στη φούστα της για να μάθει να περπατά... Κι εδώ πάλι το κομμουνιστικό κράτος σπεύδει σε βοήθεια της εργαζόμενης μητέρας. Η γυναίκα με το μωρό στην αγκαλιά δεν θα σκύβει πλέον κάτω από το βάρος της φροντίδας. Το εργατικό κράτος αναλαμβάνει το καθήκον να εξασφαλίσει τα προς το ζειν για κάθε μητέρα, παντρεμένη ή όχι, όσο διάστημα θηλάζει το μωρά, να δημιουργήσει παντού «οίκους μητρότητας», να ιδρύσει σε κάθε πόλη και χωριό, ημερήσιους παιδικούς σταθμούς και άλλα παρόμοια, για να επιτρέψει έτσι στη γυναίκα να είναι χρήσιμη για το κράτος και συγχρόνως να είναι μητέρα.

XIV. ΟΧΙ ΠΙΑ ΑΛΥΣΙΔΑ Ο ΓΑΜΟΣ

Ας καθησυχάσουμε την εργαζόμενη μητέρα. Η κομμουνιστική κοινωνία δεν σκοπεύει να πάρει τα παιδιά από τους γονείς, ούτε ν' αρπάξει το μωρό από την αγκαλιά της μητέρας. Ούτε σκοπεύει να καταφύγει στην βία για να καταστρέψει την οικογένεια. Τίποτα τέτοιο. Δεν είναι αυτοί οι στόχοι της κομμουνιστικής κοινωνίας. Τι παρατηρούμε σήμερα; Η οικογένεια διαλύεται. Λίγο - λίγο απελευθερώνεται από όλες τις σπιτικές εργασίες που παλιά ήταν οι κολώνες που στήριζαν την οικογένεια σαν κοινωνική μονάδα. Το νοικοκυριό; Φαίνεται να έχει ξεπεραστεί. Τα παιδιά; Οι προλετάριοι γονείς ήδη δεν μπορούν να τα φροντίσουν. Δεν μπορούν να τους εξασφαλίσουν ούτε διατροφή, ούτε μόρφωση. Σ' αυτές τις συνθήκες και οι γονείς και τα παιδιά υποφέρουν το ίδιο.

Η κομμουνιστική κοινωνία λοιπόν πλησιάζει τον εργαζόμενο άντρα και την εργαζόμενη γυναίκα και τους λέει: «Είσαστε νέοι, αγαπίοσαστε. Η ευτυχία είναι δικαίωμα όλων. Λοιπόν ζήστε τη ζωή. Μην αποφεύγετε την ευτυχία... Μην φοβάστε τον γάμο, έστω κι αν ο γάμος ήταν πράγματι μια αλυσίδα για τον εργαζόμενο της καπιταλιστικής κοινωνίας. Πάνω απ' όλα, μη φοβάστε, έτσι γεμάτοι νιάτα και υγεία, να δώσετε στη χώρα σας καινούργιους εργάτες, καινούργια παιδιά. Η κοινωνία των εργατών χρειάζεται νέες εργατικές δυνάμεις. Χαιρετίζει κάθε καινούργιο νεογέννητο. Και μην ανησυχείτε για το μέλλον του παιδιού σας.

Δεν θα γνωρίσει ούτε πείνα, ούτε κρύο. Δεν θα είναι δυστυχημένο, ούτε παραμελημένο, όπως θα ήταν στην καπιταλιστική κοινωνία. Διατροφή και φροντίδα είναι εξασφαλισμένα για την μητέρα και το παιδί, από την στιγμή που θα γεννηθεί. Το παιδί θα το ταΐσει, θα το αναθρέψει, θα το μορφώσει ή φροντίδα της κομμουνιστικής πατρίδας. Αλλά η πατρίδα αυτή δεν θ' αρπάξει το παιδί από τους γονείς που θέλουν να συμμετάσχουν στην μόρφωσή του. Η κομμουνιστική κοινωνία θα αναλάβει όλες τις υποχρεώσεις για την εκπαίδευση του παιδιού, αλλά οι πατρικές χαρές, ή μητρική ικανοποίηση, αυτά δεν θα αφαιρεθούν από τους ανθρώπους που είναι ικανοί να νοιώσουν και να καταλάβουν αυτές τις χαρές». Μπορούμε να το πουμε αυτό βίαιη καταστροφή της οικογένειας ή χώρισμα με το ζόρι μητέρας και παιδιού;

XV. Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΕΝΩΣΗ ΣΤΟΡΓΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΡΟΦΙΚΟΤΗΤΑΣ

Δεν μπορούμε ν' αγνοήσουμε το γεγονός. Ο παλιός τύπος οικογένειας έχει φάει τα ψωμιά του. Δεν φταίει το Κομμουνιστικό Κράτος γι' αυτό. Είναι αποτέλεσμα που προκύπτει από τις καινούργιες συνθήκες ζωής. Η οικογένεια παύει να είναι αναγκαία για το κράτος, όπως ήταν στο παρελθόν. Αντίθετα είναι κάτι χειρότερο από άχρηστη, αφού εμποδίζει την εργαζόμενη γυναίκα από το να προσφέρει μια πιο παραγωγική και πολύ πιο σοβαρή εργασία. Αλλά και για τα ίδια τα μέλη της οικογένειας έχει πάψει να είναι απαραίτητο το παλιό σχήμα, μια και το καθήκον για την ανατροφή των παιδιών, που ήταν παλιά καθήκον της οικογένειας, περνάει όλο και πιο πολύ στα χέρια του συνόλου. Αλλά πάνω στα ερείπια της παλιάς οικογένειας, γρήγορα θα δούμε να υψώνεται ένα νέο σχήμα που θα συμπεριλαμβάνει τελείως διαφορετικές σχέσεις ανάμεσα σε άντρες και γυναίκες και που θα είναι μια ένωση συμπάθειας και συντροφικότητας, μια ένωση δύο ισοδύναμων ανθρώπων της κομμουνιστικής κοινωνίας, που θα είναι και οι δυο λεύτεροι, ανεξάρτητοι και εργαζόμενοι.

Όχι άλλο οικιακή δουλειά για τις γυναίκες. Όχι άλλο ανισότητα μέσα στην οικογένεια. Όχι άλλο να φοβάται η γυναίκα ότι θα μείνει χωρίς υποστήριξη ή βοήθεια με μωρά στην αγκαλιά, αν την εγκαταλείψει ο άντρας της. Η γυναίκα στην κομμουνιστική κοινωνία δεν εξαρτάται πιά από τον άντρα της αλλά από τη δουλειά της. Δεν θα την συντηρεί ο άντρας της αλλά τα ρωμαλέα μπράτσα της. Δεν θα αγωνιά άλλο για τα μέλλον των παιδιών της. Το κράτος των εργατών θα αναλάβει την ευθύνη γι' αυτά.

Ο γάμος θα εξαγνιστεί απ' όλα τα υλικά στοιχεία, από χρηματικούς υπολογισμούς, που αποτελούν κακό ψεγάδι στην οικογενειακή ζωή της εποχής μας. Ο γάμος από δω και πέρα θα μεταμορφωθεί σε μια υπέροχη ένωση δύο πνευματικών ανθρώπων, ερωτευμένων, που θα πιστεύουν ο ένας στον άλλο. Αυτού του είδους η ένωση υπόσχεται σέ κάθε εργαζόμενο άντρα και γυναίκα την πιο ολοκληρωτική ευτυχία, την μεγαλύτερη ικανοποίηση που μπορεί να νοιώσουν πλάσματα που έχουν συνείδηση του εαυτού τους και της ζωής που τα περιβάλλει. Αυτή την ελεύθερη ένωση, δυναμωμένη με την συντροφικότητα που την εμπνέει, αντί για την συζυγική δουλειά του παρελθόντος, προσφέρει σέ άντρες και γυναίκες η αυριανή κομμουνιστική κοινωνία.

Έτσι και μεταμορφωθούν οι συνθήκες εργασίας και αυξηθεί η υλική ασφάλεια της εργαζόμενης γυναίκας και αφού ο γάμος, έτσι όπως τον τελούσε ή εκκλησία — αυτός ο λεγόμενος αδιάλυτος γάμος που κατά βάθος ήταν απλώς απάτη — αφού λοιπόν αυτός ο γάμος θα δώσει την θέση του στην ελεύθερη και τίμια ένωση του άντρα και της γυναίκας, που είναι εραστές και σύντροφοι, μια άλλη επαίσχυντη μάστιγα θα εξαφανιστεί επίσης, ένα άλλο φοβερό κακό που είναι κηλίδα πάνω στην ανθρωπότητα και που πέφτει με όλο του το βάρος πάνω στην πεινασμένη εργαζόμενη γυναίκα — η πορνεία.

XVI. ΤΕΛΟΣ ΣΤΗΝ ΠΟΡΝΕΙΑ

Αυτό το κακό το χρωστάμε στο οικονομικό σύστημα που ισχύει τώρα, στην ατομική ιδιοκτησία. Όταν αυτή καταργηθεί, το εμπόριο των γυναικών θα εξαφανιστεί αυτόματα.

Ας μην ανησυχεί λοιπόν η γυναίκα της εργατικής τάξης που η οικογένεια όπως είναι σήμερα είναι καταδικασμένη να σβήσει. Καλά θα κάνει να χαιρετίζει με χαρά το γλυκοχάραμα μιας κοινωνίας νέας που θα απελευθερώνει την γυναίκα από την οικιακή δουλειά της, θα ξαλαφρώσει το βάρος της μητρότητας και τελικά θα εξαφανίσει την πιο φοβερή κατάρα που βαραίνει την γυναίκα, την πορνεία.

Η γυναίκα που καλείται να παλέψει για το μεγάλο σκοπό, την απελευθέρωση των εργατών — αυτή η γυναίκα θα πρέπει να ξέρει ότι στο καινούργιο κράτος δεν θα υπάρχουν περιθώρια για μικρόψυχους διαχωρισμούς, όπως ήταν παλιά: «Αυτά είναι δικά μου παιδιά' σ' αυτά χρωστάω όλη μου τη μητρική φροντίδα, όλη μου την στοργή. Εκείνα είναι δικά σου παιδιά, παιδιά του γείτονα, δεν με αφορούν. Αρκετά με απασχολούν τα δικά μου». Από δω και πέρα η μητέρα – εργάτρια, που έχει συνείδηση της κοινωνικής της λειτουργίας, θ' ανέβει στο σημείο που δε θα ξεχωρίζει πλέον μεταξύ δικό μου και δικό σου. Πρέπει να θυμάται ότι από δω και πέρα υπάρχουν μόνο τα παιδιά μας, τα παιδιά της κομμουνιστικής κοινωνίας που ανήκουν σέ όλους.

XVII. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΙΣΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΑΝΤΡΕΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Το κράτος των εργατών χρειάζεται μια νέα μορφή σχέσεων ανάμεσα στα δύο φύλα. Η στενή και αποκλειστική στοργή της μητέρας για τα δικά της παιδιά πρέπει να επεκταθεί μέχρι που ν' αγκαλιάζει όλα τα παιδιά της μεγάλης προλεταριακής οικογένειας. Στη θέση του αδιάλυτου γάμου που βασιζόταν στη δουλειά της γυναίκας, θα δούμε να ανατέλλει η ελεύθερη ένωση δυναμωμένη με την αγάπη και την αλληλοεκτίμηση που θα νοιώθουν δυο μέλη της κοινωνίας των εργατών με ίσα δικαιώματα και ίσες υποχρεώσεις.

Στην θέση της ατομικής εγωιστικής οικογένειας θα ανατείλει μια μεγάλη παγκόσμια οικογένεια των εργατών όπου όλοι οι εργάτες, άντρες και γυναίκες, θα είναι πάνω απ' όλα αδέρφια και σύντροφοι.

Τέτοιες θα είναι οι σχέσεις ανάμεσα στους άντρες και τις γυναίκες στην αυριανή κομμουνιστική κοινωνία. Αυτές οι νέες σχέσεις θα εξασφαλίσουν στην ανθρωπότητα όλες τις χαρές της λεγόμενης ελεύθερης αγάπης που θα την εξευγενίζει μια αληθινά κοινωνική ισότητα των ενδιαφερομένων, χαρές που ήταν άγνωστες στην εμπορική κοινωνία του καπιταλιστικού καθεστώτος.

Κάντε τόπο για παιδιά που θ' ανθίζουν γεμάτα υγεία. Κάντε τόπο για μια σφριγηλή νεολαία που θ' αρπάζει την ζωή και τις χαρές της χωρίς καταπίεση, μ' ελεύθερα συναισθήματα. Αυτό είναι το σύνθημα της κομμουνιστικής κοινωνίας. Στο όνομα της ισότητας της ελευθερίας και της αγάπης, καλούμε τις εργαζόμενες γυναίκες και τους εργαζόμενους άντρες, τις αγρότισσες και τους αγρότες, να αναλάβουν με θάρρος και πίστη την αναδιοργάνωση της ανθρώπινης κοινωνίας με σκοπό να την κάνουν πιο τέλεια, πιο δίκαιη και πιο ικανή να εξασφαλίσει για τον καθένα την ευτυχία που του αξίζει. Η κόκκινη σημαία της κοινωνικής επανάστασης που θα σκεπάσει ύστερ' από την Ρωσία και τις άλλες χώρες του κόσμου, ήδη μάς αναγγέλλει ότι πλησιάζει ο επίγειος παράδεισος τον οποίο φιλοδοξούσε να φτάσει η ανθρωπότητα εδώ και αιώνες.

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Καλή επιτυχία στη δουλειά «μας»

(Γράμμα της συντρόφισσας Αλεξάνδρας Κολοντάι—Λαϊκή Κομισάριος επί της Προπαγάνδας — προς την συντρόφισσα Ντάρα Β. Μ. Μοντεφιόρε)

Μόσχα 26 Ιανουαρίου 1921

Πολυαγαπημένη συντρόφισσα και φίλη,

Ήταν πραγματική απόλαυση να λάβω νέα σου επί τέλους, αγαπητή συντρόφισσα Μοντεφιόρε. Πόσο θα μ' ευχαριστούσε να μπορούσα να σου δείξω όλη την επαναστατική και πραγματικά εποικοδομητική δουλειά που έχει γίνει τα τελευταία τρία χρόνια. Μόνο τρία χρόνια! Καμιά φορά μου φαίνεται σαν να έχουν περάσει αιώνες, είναι τόσο μεγάλες παντού οι αλλαγές. Όχι μόνο στους θεσμούς, αλλά ιδιαίτερα στην ψυχολογία. Για παράδειγμα: στα αστικά καπιταλιστικά κράτη ο έμπορος θεωρείται «καθώς πρέπει» πολίτης, που δεν διαπράττει έγκλημα αν πουλάει ή αγοράζει σέ «κανονικές» τιμές. Πόσο διαφορετικά είναι τώρα στην Σοβιετική Ένωση! Οι μεσάζοντες, οι έμποροι, οι καταστηματάρχες δεν θεωρούνται σαν κάτι το φυσιολογικό και νόμιμο. Κι αν οι άνθρωποι κερδοσκοπούν και αγοράζουν και πουλούν, το κάνουν κρυφά, ξέροντας ότι το εμπόριο είναι έγκλημα όχι μόνο νομικά αλλά και σαν ηθική και κοινωνική αρχή. Εδώ έχουμε την μεγάλη αλλαγή. Θα χρειαζόταν εκατό χρόνια ή και πιο πολλά χωρίς επανάσταση για να κάνουμε τούς ανθρώπους να καταλάβουν ότι μόνο η δουλειά, η παραγωγική δουλειά, θεωρείται σαν το φυσιολογικό και εκτιμάται από την κοινή γνώμη. Τώρα έχουμε πετύχει αυτή την εξέλιξη της σκέψης σε τρία χρόνια.

I. Οι σχέσεις ανάμεσα σέ άνδρες και γυναίκες

Και πολλά άλλα παραδείγματα δείχνουν το ίδιο πράγμα. Ειδικά αυτό που γίνεται στην οικογενειακή ζωή και στις σχέσεις ανάμεσα σέ άντρες και γυναίκες. Οι γυναίκες γίνονται πιο ανεξάρτητες και πιο λογικές. Νέες και υγιείς σχέσεις, βασισμένες στην αλληλεγγύη ανάμεσα σέ άντρες και γυναίκες καθιερώνονται στην πρώτη μας δημοκρατία των εργατών στον κόσμο.

II. Εθνικοποίηση των γυναικών

Γελάμε με τις ιστορίες που γράφουν για την Ρωσία οι αστικές εφημερίδες και ιδιαίτερα για την «εθνικοποίηση» των γυναικών... Καημένοι αστοί ανταποκριτές! Δεν έχουν ιδέα πώς έχουν αναπτυχθεί οι Ρωσίδες εργάτριες και αγρότισσες αυτά τα τελευταία λίγα χρόνια, δεν έχουν ιδέα για την δραστηριότητά τους σ' ένα νέο κράτος εργατών, όπου η γυναίκα θεωρείται ίση με τον άντρα! Ποιος θα τολμούσε να «εθνικοποιήσει» μια ελεύθερη, ανεξάρτητη και οικονομικά και πολιτικά, δραστήρια γυναίκα - πολίτη του

Σοβιετικού μας Κράτους;

Θα ήθελα να έβλεπα τι έκφραση θα έπαιρνε το μούτρο τους, αυτοί οι ψεύτες που λένε τέτοιες ηλίθιες ιστορίες για μάς, αν ρωτούσαν μια εργαζόμενη κοπέλα Ρωσίδα αν ήταν «εθνικοποιημένη». Οι γυναίκες παίζουν τόσο ενεργό ρόλο στην επανάστασή μας που όλες οι παλιές προκαταλήψεις για το φύλο μας σβήνουν λίγο - λίγο.

III. Γυναίκες στην Κυβέρνηση

Έχουμε γυναίκες όχι μόνο σαν μέλη των Σοβιέτ άλλα και πρόεδροι σέ τοπικά Σοβιέτ. Πολλές γυναίκες είναι κομισάριοι σέ όλους τους κλάδους της κοινωνικής και κρατικής ζωής και στο μέτωπο. Μία έχει παρασημοφορηθεί με το Κόκκινο Αστέρι για τη δουλειά της σαν πολιτική κομισάριος στο μέτωπο αυτά τα τρία χρόνια. Έχουμε ακόμα και μία Λαϊκή Κομισάριο [Εγώ η ίδια όπως ξέρεις ήμουν δυο φορές Λαϊκή Κομισάριος Κοινωνικής Πρόνοιας από τον Οκτώβρη του 1917 και μετά στην Ουκρανία Λαϊκή Κομισάριος επί της Προπαγάνδας] και εκατοντάδες κομμουνίστριες βρίσκονται επικεφαλής σέ διάφορα τμήματα του κράτους, ειδικά στο υπουργείο Υγιεινής, Κοινωνικής Πρόνοιας, Παιδείας και Τροφοδοσίας (οργάνωση λαϊκών μαγειριών και μοίρασμα αγαθών στον κόσμο σύμφωνα με το σύστημά μας με το δελτίο εργασίας).

Το Κόμμα μας κάνει καλή δουλειά μέσα στις εργαζόμενες γυναίκες. Έχουμε ειδικό τμήμα γυναικών σε κάθε τοπική επιτροπή του κόμματος. Είμαι τώρα επικεφαλής όλης αυτής της δουλειάς. Έχουμε γύρω στις 400.000 οργανωμένες γυναίκες και στην πλειοψηφία τους είναι κομμουνίστριες που ανήκουν στο Κόμμα (δεν υπάρχουν διαχωρισμοί φύλων ή ιδιαίτερη γυναικεία οργάνωση μέσα στο ίδιο το Κόμμα). Οι υπόλοιπες είναι συγκεντρωμένες γύρω από την δουλειά στα Σοβιέτ και ελέγχονται από το Γυναικείο Κομμουνιστικό Τμήμα μας.

Η δουλειά μας είναι πιο δύσκολη όταν προσπαθούμε να πλησιάσουμε αγρότισσες. Αλλά λίγο - λίγο κατορθώνουμε να κερδίσουμε τη συμπάθεια τους για τον Κομμουνισμό.

IV. Μέθοδοι προπαγάνδας

Μια πολύ καλή μέθοδος για διαφώτιση των γυναικών είναι οι λεγόμενες «εξωκομματικές» συνεδριάσεις, όπου εμείς, το Γυναικείο Κομμουνιστικό Τμήμα, προσκαλούμε Αντιπροσώπους από όλα τα χωριά, τα εργοστάσια, τα εργαστήρια και νοικοκυρές (εκλεγμένες σέ συνεδρίαση της πόλης ή της περιοχής). Στη συζήτηση μπαίνουν πολιτικά και οικονομικά θέματα και συνήθως οι «εξωκομματικές» συνεδριάσεις καταλήγουν να ψηφίζουν όλες μας τις Κομμουνιστικές αποφάσεις.

Η τακτική μας είναι: λιγότερη δημαγωγία, περισσότερες πράξεις. Περισσότερη πρακτική δουλειά για να βοηθήσουμε τις εργαζόμενες γυναίκες, που υποφέρουν πολλά κάτω από τις σκληρές συνθήκες μιας μεταβατικής ιστορικής και οικονομικής περιόδου.

V. Γυναικεία περιοδικά

Έχουμε 74 εβδομαδιαία περιοδικά για τις εργαζόμενες γυναίκες (ένα περιοδικό σέ κάθε επαρχία - τομέα), ένα μηνιαίο περιοδικό, ένα εβδομαδιαίο επίσημο δελτίο. Η δουλειά αναπτύσσεται γρήγορα. Κάτω από την επίδρασή μας επεξεργαζόμαστε τώρα ένα νόμο για την πορνεία.

VI. Μητέρες και παιδιά

Αλλά αυτό που θα ήθελα να δεις είναι η κοινωνική μόρφωση των παιδιών μας. Τα ιδρύματα δεν είναι κάτι καινούργιο όσον αφορά την οργάνωση, αλλά το πνεύμα που επικρατεί εκεί είναι καινούργιο, είναι κάτι που εμπνέει. Και τα παιδιά είναι τόσο ευτυχισμένα στους βρεφικούς σταθμούς και στα παιδικά ιδρύματα! Δεν πρέπει να έχεις την εντύπωση ότι παίρνουμε τα παιδιά με τη βία από τις μητέρες. Κάθε άλλο.

Προσπαθούμε απλώς να βοηθήσουμε τις εργαζόμενες γυναίκες μας που έχουν το βάρος της οικιακής δουλειάς και της επαγγελματικής μαζί και να χρησιμοποιήσουμε την εργατική δυναμικότητά τους πιο παραγωγικά και για την δική τους ευημερία και για των παιδιών τους και όλων των παιδιών της Σοβιετικής Δημοκρατίας. Σύνθημά μας είναι: μητέρες μάθετε να είσαστε στοργικές μητέρες όχι μόνο για τα δικά σας παιδιά, αλλά για όλα τα παιδιά της Δημοκρατίας μας των εργατών. Αλλά έχουμε έλλειψη από ιδρύματα. Δεν έχουμε πολύ ρουχισμό για τα 9 εκατομμύρια παιδιά μας. Δεν έχουμε αρκετό χαρτί για τα σχολικά βιβλία κ.λπ. Αυτό σημαίνει ότι το έργο μας είναι δυο φορές πιο δύσκολο. Και όμως κάνουμε ό,τι μπορούμε να ταΐσουμε τα παιδιά και να βοηθήσουμε την μητέρα. Στις πόλεις όλα τα παιδιά μέχρι 16 χρονών τα ταΐζει το κράτος.

Αγαπητή συντρόφισσα, θα μπορούσα να γράφω ώρες ολόκληρες για την «παραμυθένια» χώρα μας, όπου την φωτεινή πλευρά της δημιουργικής μας δουλειάς συχνά την συννεφιάζουν οι πολλές σκιερές πλευρές της ζωής και της τακτικής μας. Δεν εγκρίνω πάντα πολλές από τις μεθόδους τακτικής του Κόμματός μας. Ξέρω πόσο απέχουμε ακόμη από τον πραγματικό Κομμουνισμό, αλλά νοιώθω ότι προχωράμε προς αυτόν.

VII. Όχι ατομική Ιδιοκτησία

Το μεγαλύτερο εμπόδιο το εξαλείψαμε, δεν έχουμε ατομική ιδιοκτησία, δεν έχουμε καπιταλιστές να καταπολεμούμε. Και αν υποφέρουμε, είναι περισσότερο επειδή η παραγωγή σ' ολόκληρο τον κόσμο είναι αποδιοργανωμένη. Οι παραγωγικές δυνάμεις δεν αναπτύχθηκαν μέσα σ' αυτά τα φοβερά χρόνια του πολέμου. Αλλά προχωράμε!

Αρχίζουμε να οργανώνουμε τη βιομηχανία μας πάνω σε νέες κομμουνιστικές αρχές και πιστεύω ότι εμείς πιο γρήγορα από κάθε καπιταλιστική χώρα θα μπουμε σε μια περίοδο ευημερίας. Δουλεύουμε για το καλό του κοινωνικού συνόλου και δουλεύουμε σκληρά με ενθουσιασμό.

Τί καλά που θα ήταν αν οι καπιταλιστές της Μ. Βρετανίας, της Αμερικής κ.λπ., σταματούσαν την καταστρεπτική τους τακτική να κάνουν συνέχεια επιθέσεις ενάντια στη Σοβιετική Ρωσία. Αλλά βλέπουμε ότι το τέλος τους πλησιάζει. Οι εργάτες στην Αγγλία και στις άλλες χώρες δεν είναι πια κουτοί. Ξέρουν πολύ καλά ποιος είναι ο εχθρός τους. Και το κίνημα μεγαλώνει. Είμαι σίγουρη ότι οι σύντροφοί σου όλοι καταλαβαίνουν. Ενάντια στην ανεργία δεν μπορεί να βοηθήσει άλλη μέθοδος από το να παραμερίσουμε όλους τους «κύριους» τους καπιταλιστές που ΑΠΟΔΙΟΡΓΑΝΩΝΟΥΝ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ με τις αναρχικές μεθόδους που κυβερνούν την βιομηχανία και με τον ατέλειωτο ανταγωνισμό.

Σου εύχομαι επιτυχία στην δουλειά σου ή μάλλον στη δουλειά ΜΑΣ.

ΤΕΛΟΣ